

VIIKONVAIHDE

Kommentoi, korjaa, kannustaa

Halikkolainen Stella Vuoma kätilöi kirjat julkaisukuntoon.

SSS | Kirsi Siekkinen
kirsi.siekkinen@sss.fi

Sen käsikirjoituksen kustannustoimittaja **Stella Vuoma** pakkasi työpäivän päätteeksi laukuunsa. Hän jatkoi lukemista kotonaan yön ylitse. Rahtilavalla matkustavan eläkeläisnaisen tarina vei mukanaan.

Lopputuloksella oli Vuoman uran suurimpia menestyksiä, runsaasti lukijoita löytänyt Vanhan rouvan lokikirja. Yhteistyö kirjailija **Kyllikki Villan** kanssa jatkui vuosia, aina Villan kuolemaan saakka.

– Kyllikki Villalla oli jo valmiiksi todella paljon materiaalia, ja lisäksi hän kirjoitti uutta. Valikoimme ja työstimme yhdessä julkaistaviksi parhaiten soveltuvat kokonaisuudet, Stella Vuoma kertoo.

Vanhan rouvan lokikirjan kaltaisiin omaperäisiin teksteihin kustannustoimittajat törmäivät kuitenkin harvoin. Valtaosa kustantamoihin lähetetyistä teksteistä ei koskaan päädy kirjaksi asti. Vaikka toiveikkaat kirjoittajat eivät sitä tiedä, kustantamoissa luetaan usein samantyyppisiä ideoita ja tyylejä kierrättäviä tekstejä. Massasta on vaikea erottaa, sanoo Vuoma.

Stella Vuoma työskenteli yli 10 vuotta Like Kustannuksella erilaisissa kustannustoimittajan tehtävissä. Viimeiset vuodet hän teki osittain etätöitä kotonaan Halikosta käsin. Alkuvuodesta Vuomasta tuli yrittäjä ja kirja-alan sekätyöläinen Tähtiteksti-yrityksessään.

– Tykkään katsoa kirjallisuutta eri näkökulmista, ja freenä saan laajemman mahdollisuuden siihen. Teen sekä kustannustoimittajan ja suomentajan että opettajan töitä ja kirjoitan ja luen harrastukseksi, ja kaikki eri osa-alueet ruokkivat ja tukevat toisiaan. Tuntuu, että teksteihin pysyy tuoreena, kun vaihtaa tämän tästä tarkastelukulmaa.

Kustannustoimittajan työstä iso osa tehdään jo julkaisupäätöksen saaneiden kirjoittajien kanssa. Kustannustoimittaja kommentoi rakennetta, kieliasua, tarinaakin – katsoo tekstiä kriittisen lukijan silmin. Joskus turhankin kriittisen, sai Vuoma ensimmäisinä vuosinaan huomata.

– Olin käynyt tekstin läpi esikoiskirjailijan kanssa, kun hän kysyi, että onko tässä mielestäni mitään hyvää. Se oli pysäyttävää. En ollut edes ajatellut, että hän olisi tarvinnut positiivista kannustusta, koska hän oli jo valmiiksi niin korkeatasoinen kirjoittaja.

Ennen kuin teksti on julkaisukelpoista, se on

voinut käydä kustannustoimittajan tutkittavana useammankin kerran ja aikaa on saattanut mennä vuosi, toinenkin. Jos kirjailijalta loppuu usko ja into tekstinsä työstämiseen, kustannustoimittaja ylipuhuu ja kannustaa häntä jatamaan. Kun kirjoittaja tottuu prosessiin ja henkilökiemmat kohtaavat, suurilta väännoiltä vältytään.

– Lopullinen teksti poikkeaa aina alkuperäisestä käsikirjoituksesta. Muutoksista tietysti keskustellaan kirjailijan kanssa, ja tavoite on, että sekä kirjailija että kustantamo seisovat yhdessä lopputuloksen takana, Vuoma sanoo.

Valmiissa kirjassa kustannustoimittajan nimeä ei näy missään. Silti Vuoma jännittää aina kätilöimiensä kirjojen arvioita.

– Jos kustannustoimittaja on ollut liian lepsu, ne suuremmat kriitikot ovat tiukempia.

Erityisen hyvää hedelmää tuotti Liken vuosina Villan lisäksi yhteistyö **Marja Björkin** kanssa. Kirjailijan teos Poika voitti Finlandia-Junior-palkinnon, ja teos on saanut käännössopimuksia ulkomaille.

– Vaikka kirja on aina kirjailijan, sen tuntee silti omaksi lapsekseen. Olen ylpeä ja onnellinen, jos kirjaa kehuaan, ja pettynyt, jos haukutaan.

Kemissä syntynyt ja Oulussa koulut ja yliopiston käynyt Vuoma muutti Halikkoon miehen perässä, niin kuin hän sanoo. Hän sopeutui uuteen kotiseutuunsa niin hyvin, että tunsikin välillä olevansa ”halikkolaisempi kuin halikkolaiset itse”. Erityisesti hän viehättyi Halikon kirjastosta ja siitä, ettei Salossa tarvinnutkaan jonottaa jatkuvasti tavallisten palveluiden äärelle.

Töitäkin hän löysi helposti. Vuoma otti yhteyttä Salon kansalaisopistoon ja kysyi, olisiko luovan kirjoittamisen opettajalle tarvetta. Sattumoisin vastaavaa työtä tehnyt henkilö oli ilmoittanut lopettavansa melkein pä samana päivänä. Parhaillaan Vuoma vetää kahta kirjoittajaryhmää.

Toisessa tehdään lyhyitä tekstejä esimerkiksi annettujen aiheiden tai vaikkapa äänien luomien mielikuvien perusteella. Toisesta ryhmästä taas saattaa jonain päivänä tulla lisää kirjailijoita Salon seudulle: monien kirjoittajien tavoitteena on saada aikaan romaani tai novellikokoelma.

– Ryhmässä on lahjakkaita kirjoittajia. Jos he vain jaksavat työstää tekstejä, julkaiseminen on ihan mahdollista, Vuoma arvioi.

Vuoma kirjoittaa myös itse, ainakin toistaiseksi vielä pöytälaatikkoon.

– Kirjoitan pitkää proosaa, jossa on huumoria. Pidän kepeän ja vakavan yhdistelmästä.

Vuoma korostaa, että kirjoittaminen on arvo itsessään. Kaiken tekstin ei pidä tähdätä julkaisuksi tulemiseen.

– Kirjoittaminen auttaa ymmärtämään itseään ja muita ihmisiä. Se tuo elämään merkitystä, sisältöä ja arvoa. Kirjoittaminen selvittää omia ajatuksia ja purkaa painolastia. Se on henkinen prosessi.

HALUAISITKO KIRJAILIJAKSI?

Lue paljon

- ▶ Tutki kustantamojen kustannusohjelmaa. Mihin taloon tekstisi sopisi? Ei kannata lähettää nuortenkirjaa kustantamoon, joka ei julkaise nuorisokirjallisuutta.
 - ▶ Kustantamojen nettisivuilla kerrotaan, millaisessa muodossa käsikirjoitus halutaan. Perehdy ohjeisiin ja toimi niiden mukaan.
 - ▶ Teksti kannattaa luetuttaa ennen lähettämistä ulkopuolisella ja pyytää palautetta. Mitä enemmän käsikirjoitusta on työstetty etukäteen, sitä paremmat mahdollisuudet sillä on tulla julkaisuksi.
 - ▶ Lukeminen on erittäin tärkeää. Pitää olla tuntumaa siihen, mitä lukijoille jo on tarjolla ja minkä tasoista ja tyyppistä kirjallisuutta julkaistaan.
 - ▶ Mitä paremmin osaat sijoittaa oman käsikirjoituksesi kirjallisuuden kartalle, sitä realistisemmän käsityksen saat sen julkaisumahdollisuuksista ja myös siitä, mihin suuntaan tekstiä ehkä kannattaa viedä ja mihin taas ei.
 - ▶ Kustannusala on kaupallista toimintaa, ja tekstillä on oltava kaupallista potentiaalia. Esimerkiksi runoja tarjotaan paljon, mutta julkaistaan vähän. Omaelämäkerrat myyvät, jos tekijä on tunnettu entuudestaan.
 - ▶ Ole sitkeä. Sinnikkyys on yksi ammattikirjailijan edellytys. Motivaatio ei voi tulla ulkoa päin.
- Vinkit: Stella Vuoma